

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

10de Jaargang nr. 6

15 nov. 1981

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris
Voorzitter : G. Hebbelynck
Onder-Voorzitter : H. Collumbien
Secretaris : R. Van Geluwe
Penningmeester : A. Verbeke
Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maisstraat 235, Gent
Secretariaat : Maisstraat 235
Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent
Lidgeld : 250 fr. per jaar.

INHOUD

Aan onze leden	268
Hippolyte Metdepenningen	269
Gezocht : een bouwplaats voor "den nieuwen Vlaamschen Theater"	285
Paganini te Gent	288
Wil de medepatiënt even opschuiven, a.u.b. ?	295
Inventaire archéologique	297
Bibliografie	301
Puzzel 1981	302

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

AAN ONZE LEDEN.

*Met dit nummer eindigt de 10de Jaargang van "Ghendtsche Tydinghen".
Wij kunnen het bijna zelf niet geloven.*

*Zou men het ons erg kwalijk nemen moesten wij een klein beetje fier
zijn op de geleverde prestaties ?*

*Voor onze leden is het een traditie geworden stipt om de 2 maanden
hun tijdschrift in hun brievenbus te vinden. Het lijkt allemaal zo een-
voudig en zo normaal, maar hebt u er al eens over nagedacht welke
enorme kwantiteit werk de geste voorafgaat van de postbode die de
"Ghendtsche Tydinghen" in uw bus laat vallen ?*

*Een artikeltje schrijven mag eenvoudig lijken, maar weet u dat de au-
teur ervan dikwijls vele uren doorbrengt in archieven en bibliotheken
om de gegevens te verzamelen voor zijn artikel ? Dat het controleren
van één enkel detail soms uren in beslag kan nemen ?*

*Dan de geschikte foto's trachten te vinden, ze laten reproduceren, naar
de drukker brengen, drukproeven corrigeren, een paar honderden kilo
tijdschriften bij de drukker afhalen, bijlagen aan toevoegen, adressen
schrijven van een groeiend aantal leden die niet altijd op dezelfde plaats
blijven wonen, in omslagen steken, frankeren, 's nachts naar de Post
brengen, enz.*

*Ware het niet dat een klein groepje mensen zich volledig belangloos in-
zet voor het leveren van al dit werk, dan zou de uitgave van een tijdschrift
zoals "Ghendtsche Tydinghen" volledig onmogelijk zijn. Wij geloven te
mogen zeggen dat er niet veel verenigingen zijn die voor een jaarlijkse
bijdrage van 250 fr. aan hun leden geven wat wij hun geven.*

*Maar goed, wij doen dat graag omdat wij weten dat wij een nuttige vul-
gariserende taak vervullen en daar veel mensen plezier mee doen.*

*Wij zijn ervan overtuigd dat onze trouwe leden (hebben wij wel andere ?)
niet graag de veelbelovende 11de Jaargang zouden willen missen.*

*Mogen wij u bijgevolg vragen uw bijdrage voor 1982 te willen betalen ?
Het hierbijgevoegd formulier maakt het u gemakkelijk.*

*Een goede raad : doe het ONMIDDELIJK. Dit betekent een grote ver-
lichting voor onze administratie, het spaart ons kosten die beter kunnen
gespendeerd worden aan nuttiger zaken en het geeft u de zekerheid
"Gh. T." stipt en zonder onderbreking te zullen ontvangen.*

*Die bijdrage ? Wel, hoe ongelooflijk het u ook zal schijnen, niettegen-
staande de sterk stijgende prijzen en de niet te stoppen inflatie, hebben
wij besloten het lidgeld ongewijzigd te laten, namelijk 250 frankskes. Gij
weet zelf genoeg hoe veel, of beter gezegd, hoe weinig ze nog waard zijn.
Er bestaat geen enkele reden om nog langer te wachten. Haal dus NU
uw pen boven. Dank !*

HIPPOLYTE METDEPENNINGEN

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat Hippolyte Metdepenningen overleed en begraven werd op het kerkhof van de Brugse Poort.

Wij dachten dat wij deze verjaring niet mochten laten voorbijgaan zonder onze lezers iets te vertellen over deze kleurrijke Gentse figuur. Een artikeltje over hem was dus wel het minste wat wij konden doen.

Enkele biografische gegevens verzamelen, ze wat klasseren en in de vorm van een artikeltje gieten stelt geen grote problemen. Het zou beter zijn dan niets, maar . . . . . wij hebben veel beter gevonden voor onze lezers.

In 1973 schreef de betreurde Prof. Pierre Kluyskens, die lid was van onze Kring en een goede vriend van "Ghendtsche Tydinghen", een reeks van 6 artikels over Hippolyte Metdepenningen in een Gentse krant, op zijn eigen, onnavolgbare en vlotte manier.

Hoeveel Gentenaars bezitten nog deze boeiende artikelenreeks ?

Hier en daar een, maar het zijn er bitter weinig.

Van de familie Kluyskens hebben wij de toestemming gekregen om deze artikels te mogen reproduceren in G.T., iets waarvoor wij haar - ook in naam van al onze lezers - van harte danken.

Meer nog, wij ontvingen de belofte dat deze toestemming niet zal beperkt blijven tot het artikel in kwestie.

Onnodig te zeggen dat wij daar bijzonder blij mee zijn. Enerzijds zal dit zeker het gehalte van ons tijdschrift doen stijgen, anderzijds bestaat er geen gepastere manier om de nagedachtenis te eren van onze vriend Pierre. Wij zijn er van overtuigd dat hij zelf gelukkig moet zijn met deze beslissing.

Daar de volledige artikelenreeks te veel plaats zou innemen in dit nummer, volgt hieronder het eerste deel. Het vervolg kunt u dan lezen in het eerste nummer van 1982.

In zijn trotse, ietwat agressieve houding was het standbeeld van Hippolyte Metdepenningen midden de zware, schurftige platanen voor het Gentse Gerechtshof sedert geruime tijd kennelijk aan 't afdruipe op zijn arduinen voetstuk en groen aan 't uitslaan op de wijd opengegooide advokatentoga.

Dat mocht niet eindeloos worden geduld in een stad waar hij eens de grote figuur was en waar zijn politieke en filosofische erfgenamen toch nog wat medezeggenschap hebben, en vooral na de beurt die de standbeelden van andere illustere Gentenaren, als dat van Lieven Bauwens

b.v., hadden gekregen : enkele jaren geleden mocht dan ook het monumentale voetstuk na hard schrobben een frisser uitzicht verkrijgen en in de afgelopen weken is men ook overgegaan tot de tweede fase, het grondig toiletteren van het standbeeld zelf.

Het beeld is nu geheel opgefrist en het ogenblik is dan ook gekomen, menen wij, om ook even het geheugen van onze stadsgenoten op te frissen, want voor de meeste onder hen is Hippolyte Metdepenningen niet veel meer dan "een man die zijn standbeeld" kreeg, een of andere beroemde advocaat uit lang vervlogen tijden.

Maar hebben zijn tijdgenoten hem wel gekend, of hebben zij althans de mens van het symbool kunnen scheiden ? Wij geloven het niet.

Metdepenningen is een van de meest aangevochten en bevochten figuren van het negentiende eeuwse Gent geweest, voorvechter en boeman, vaandrig en menner, iemand die entousiasme en haat verwekt doch die niemand onverschillig kon laten, een mens van een buitengewone werkkraft en veelzijdigheid maar ook een typische vertegenwoordiger van het politiek fanatisme dat zo kenschetsend is voor de vorige eeuw. Prosper Claeys die hem een warm hart toedroeg heeft hem in een paar woorden geresumeerd : "le grand citoyen qui fut une des gloires du barreau, du libéralisme et de la franc-maçonnerie belge".

Frans de Potter die Gent en de Gentenaren even goed kende als Prosper Claeys, maar die Metdepenningen en diens principes en overtuiging verguisde, dacht hem van zijn voetstuk te halen toen hij schreef : "Metdepenningen is geen figuur die in de volksgeschiedenis klank heeft of ooit zal hebben; het grootste getal der ingezetenen weten niet eens waarom hij het voorwerp is geworden der openbare verering"! De Potter beweert voorts dat Metdepenningen als rechtsgeleerde een goede naam verkreeg doch "het is evenwel niet als zodanig dat men zijn nagedachtenis heeft willen vereren, want er waren te Gent verdienstelijker rechtsgeleerden en uitmuntender pleiters dan hij".

Scherper kon het wellicht niet, maar zo schreef men de geschiedenis in de vorige eeuw, in funktie van zijn eigen overtuiging en van de politieke kleur van zijn idool of slachtoffer.

De standpunten van Prosper Claeys en van Frans De Potter zijn te tegenstrijdig opdat een ervan met de werkelijkheid zou overeenstemmen. De waarheid situeert zich tussen deze uitersten : dat hebben de tijdgenoten van Metdepenningen die pro of contra de Gentse topfiguur waren, niet kunnen inzien, omdat zij te sterk geëngageerd waren in politiek en dagelijks polemiek.

Wanneer men hem vijf jaar na zijn overlijden een standbeeld optrok, op wiens voetstuk o.a. te lezen stond : "Hippolyte Metdepenningen,

avocat Bâtonnier de l'ordre. 1799-1881. Ses admirateurs, ses amis, 20 juin 1886. Les corps maçonniques belges, neerlandais et français", gingen de traditionele kampen pro en contra lustig aan 't bekvechten en wierpen zich nog wat modder naar het hoofd.

Wanneer drie jaar later, in 1889, de nieuwe straat van de Karel Van Hulthemstraat tot de Lange Kazernestraat, de naam Metdepenningenstraat kreeg, was er echter veel minder protest in de katolieke pers. Blijkbaar was de gewezen voorman van de liberale partij al met een voet in het drijfzand van de vergetelheid en hadden andere vedetten zijn plaats in de politieke diskussies ingenomen.

Gedurende jaren werd omzeggens niets meer over hem gezegd en geschreven. Wie het toch nog eens deed, hernam bijna woordelijk hetgeen vriend of vijand destijds had neergepend zodat de waarheid in het diepste van de put bleef spartelen.

Twee jaar geleden heeft een jonge advocaat, Jean-Pierre Quintijn die aanvaard had de traditionele openingsrede van de Vlaamse Konferentie der Balie uit te spreken, het leven en de carrière van Metdepenningen als onderwerp gekozen en een geslaagde poging gedaan om hem gedeeltelijk te onttrekken aan zijn gefigeeerde en grotendeels vervalste imago.

*

* *

Wanneer men zijn leven en zijn uitzonderlijk lange loopbaan overschouwt zijn het in de allereerste plaats het fantastisch, bewogen temperament, de vitaliteit en de diversiteit van het personage die imponeren.

Hippolyte Metdepenningen was een vechter, enigzins van het type Theo Lefèvre, hardnekkig, gepassioneerd, biezonder scherp en bitsig, mens van grote belesenheid en cultuur, een vechter die op drie fronten tegelijk, alsof één enkel strijdperk niet bij machte ware geweest om zijn steeds opwellend temperament te bevredigen : de politiek, de balie, de loge. In geen van deze richtingen, activiteiten of engagementen kende hij maat, nuancering, soepelheid. Hij volgde blindelings zijn principes, stormde op zijn tegenstrever los, wou geen enkele toegeving doen.

Wanneer wij zijn loopbaan en zijn optreden gaan bekijken met ogen van onze tijd, moeten wij onvermijdelijk tot een andere konklusie komen dan deze van zijn toenmalige bewonderaars en afbrekers ; voor ons is het duidelijk dat hij als jurist en als advocaat de grootste verdiensten mag opeisen : aan de Balie heeft hij de principes van vrijheid, zelfstandigheid en eerlijkheid met klem en brio verdedigd; als politieker heeft hij ontegensprekelijk te weinig soepelheid en te veel hoogmoed aan de dag gelegd, niet tijdig de bocht genomen in het spoor van de

geschiedenis; in zijn filosofische overtuiging, als vrijmetselaar eindelijk, heeft hij uiting gegeven aan een fanatisme en aan een onverdraagzaamheid die tegenwoordig unaniem worden veroordeeld, maar die in de vorige eeuw zowel in het klerikaal als in het antiklerikaal kamp golden als de hoogste graad van trouw aan een godsdienstig of filosofisch ideaal. Begrip opbrengen voor andermans overtuiging of zienswijze werd algemeen beschouwd als een nederlaag, als afvalligheid.

*

* *

Metdepenningen werd als zoon van een tamelijk begoede handelaar geboren de eerste dag van de laatste lente van de achttiende eeuw, op 21 maart 1799, in een moedeloze stad door de Franse Republieken bezet.

In zijn prilste jeugd heeft hij de Republiek, het Keizerrijk, de val van Napoleon gekend; zijn universitaire studies, zijn eerste stappen in de politieke arena deed hij ten tijde van het Hollands Bewind; zijn verdere politieke loopbaan, na de onafhankelijkheid van België, speelde zich grotendeels af in de oppositie aan de nieuwe staatsvorm daar hij na 1830 de onbetwiste leider bleef van het Orangisme te Gent en zelfs in gans België.

Om te slagen in het politieke en in het openbaar leven, is niets zo nuttig en zo vruchtbaar als een sensationele start.

De start van de jonge Hippolyte Metdepenningen was briljant, opvallend, alom gevierd en besproken. Hij was zijn rechtsstudies te Brussel begonnen doch toen koning Willem I in 1817 een nieuwe rijksuniversiteit te Gent oprichtte, keerde Metdepenningen naar zijn geboortestad terug om er kollege te lopen; op 13 juni 1818, 19 jaar oud, promoveerde hij in de troonzaal van het Gents stadhuis, in aanwezigheid van de hoogste academische en plaatselijke overheden, na in het Latijn zijn tesis over de erkenning van de natuurlijke kinderen te hebben verdedigd, tot doctor in de Rechten, en dan nog wel tot eerste doctor in de Rechten van de jonge universiteit.

Het werd een gebeurtenis van een uitzonderlijke symbolische, bijna magische betekenis : de grote klok van het Belfort ging aan 't luiden en ook de beiaard mocht spelen.

De gelukkige laureaat werd door de in de zaal aanwezige personaliteiten en door de voor de pui van het stadhuis samengestroomde menigte minutenlang stormachtig toegejuicht; beeldhouwer Jozef Geefs werd belast met de vererende opdracht de trekken van de jonge held in een borstbeeld te vereeuwigen en Metdepenningen liet zich portretteren in

open toga, als de romeinse triomfators in de klassieke oudheid. Metdepenningen's naam stond op ieders lippen; wat kon een jonge, verstandige jurist op de drempel van een loopbaan als advocaat meer wensen, wat kon een ambitieuze jongeling die een politieke rol in zijn stad wou spelen meer verhoppen ?

Hij had immers onmiddellijk ingezien dat er na de vereniging van Noord en Zuid, een ganse generatie van het strijdperk zou verdwijnen, te oud, te konservatief of gekompromitteerd door een te uitgesproken of geïnteresseerde kollaboratie met de Franse bezetters, en dat er aldus een schitterende politieke toekomst was weggelegd voor jongeren van zijn generatie die volgeestdrift of opportunisme zich aan de zijde van Willem I zouden scharen.

Balie en politiek heeft men te allentijde zonder moeite laten rijmen; ook vandaag de dag zijn de doctors in de Rechten de sterkste fractie in Kamer en Senaat.

Metdepenningen was vast besloten zijn carrière als advocaat en als progressistische politieker in een minimum van tijd op te bouwen en hij voegde er maar liefst een derde activiteit bij, die ook in alle omstandigheden en regimes een politieke loopbaan een handje heeft toegestoken : de journalistiek.

In 1821 meent hij zijn doorbraak te hebben verwezenlijkt; hij moet nog eens centraal in de aktualiteit, in de kijker komen en hij slaagt erin zich wegens smaad aan de magistratuur tot een gevangenisstraf van een maand te laten veroordelen.

Het zijn gewoonlijk de toekomstige revolutionaire leiders die hun politieke loopbaan (graag) inzetten met enkele maanden of jaren gevang. Hun eerste veroordeling aanzien zij dan als hun politiek doopsel, hun verblijf in de gevangenis een gelegenheid om de slogans klaar te smeden waarmee zij in de meetings hun tegenstrevers zullen verpletteren.

Hippolyte Metdepenningen had het echter onmogelijk klaar kunnen spelen, want hij behoorde met hart en ziel, woord en daad tot de vurigste aanhangers van Willem I en diens regering.

En niettemin geraakte hij begin 1822 in de nor, langs of dank zij de omweg van zijn beroep. Adolphe Dubois, grote bewonderaar van de onstuimige orangist, heeft het ergens zeer gevat geschreven : "Il est difficile de séparer cher Metdepenningen ce que est du domaine professionnel de celui de son action politique".

De jonge advocaat had van een recensie die hij in het "Journal de Gand" van 15 juni 1821 wijdde aan een rechtskundig werk, gebruik en ook wel misbruik gemaakt om ons Strafwetboek in 't algemeen en de Gentse magistraten in het bijzonder enkele venijnige prikkjes te geven die door-

gaans meer schade aanrichten dan harde vuistslagen : “. . . cette législation impériale est souvent encore exagérée dans son application par des magistrats ou trop dociles ou trop faibles, bien différents des juges anglais. . .”.

Zoiets schreef en schrijft men niet in de nabijheid van een gerechtshof en van de zetel van een Beroepshof zeker niet in de onmiddellijke nabijheid van het Gents gerechtshof, vooral wanneer men elke morgen de advokatentoga moet aantrekken.

Het is immers alom geweten dat magistraten nogal lichtgeraakt zijn en bijzonder allergisch aan de minste kritiek op hun persoon en uitspraken. Gent heeft nooit uitzondering gemaakt op deze mentaliteit, en de jonge, moeilijk in te tomen Metdepenningen die waarschijnlijk wel wist hetgeen hij deed, waarom hij het deed en welk gevaar hij liep, zou het al vlug ondervinden.

Onze Gentse magistraten namen het hem zeer kwalijk, zo kwalijk zelfs dat hij gerechtelijk werd vervolgd; na wisselende kansen, zoals het gewoonte is in een vrij ingewikkeld geding dat tot Kassatie werd gesleept, eindigde het voorval voor het Hof van Beroep te Brussel dat onze play-boy-jurist tot een gevangenisstraf van 1 maand veroordeelde, die Metdepenningen op jacht naar een bewogen imago, dolgraag volledig uitzat.

Onze plechtstatige magistraten die geen lont roken, moeten het arrest als godendrank door hun keelgat hebben laten vloeien : “. . . l'esprit du législateur qui a voulu commander le respect dû aux magistrats en sévissant contre ceux qui oseraient les outrager, soit individuellement, soit indéterminément, dans l'exercice ou à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions. . .” !

Pompeuser en holler kon het niet gezegd en geschreven worden. De Gentse rechters dachten dat zij gewroken waren, doch vergaten dat Gent de stad is waar een veelluik met de “Rechtvaardige Rechters” zich bevindt. De Balie, de Universiteitsprofessoren, de intellektuelen namen het maar slecht en gingen om de beurt de gevangene bezoek brengen meer om de rechters uit te dagen dan uit medelijden voor de jonge waaghals.

Ook de geschiedenis heeft zich gewroken in de vorm van de beste poets die ooit een beroep of categorie mensen werd gebakken : de advocaat die bij de ingang van het Gents Gerechtshof zijn standbeeld kreeg was Hippolyte Metdepenningen, de enige advocaat die ooit te Gent in de bak zat om de magistratuur te hebben beledigd ! Voegen wij er onmiddellijk aan toe dat hij het Justitiepaleis de rug toekeert zoals het beeld van Eedje Anseele het doet met Vooruit !

*

* *

Aan politiek doen heeft te allen tijde veel soepelheid vereist : Metdepenningen opgegroeid in de vrijheids- en broederlijkheidsprincipes van de Franse Omwenteling zou het al bij het begin van zijn loopbaan ondervinden en voor de keus worden gesteld : barsten of plooiën. Hij behoorde tot de liberale partij, in die jaren de anti-klerikalen. Hij droeg zijn stad, zijn land, zijn volk, het ideaal van vrijheid en democratie ontegenzeggelijk een warm hart toe en het moet hem dubbel zo pijnlijk zijn geweest te zien hoe Willem I, de koning die te bourgeois was om aan absolutisme te doen, en te absolutistisch om democraat te zijn, met allerhande wetten, inzonder perswetten, de vrijheid van mening elke dag wat meer afknotte.

De periode van Willem's regering is, menen wij, de minst stichtelijke, de minst schone bladzijde uit de carrière van Metdepenningen. Alles wel overschouwd is hij nooit de man van een positief optreden geweest en is hij het sterkst geweest in de oppositie, zoals alle advocaten die aan politiek doen.

De glorie van Metdepenningen situeert zich niet in zijn jeugdijaren, ook niet in zijn laatste levensjaren, wel tussen beiden in, toen hij mocht hameren, aanvallen, afbreken, zonder zelf iets op te moeten trekken.

Ten tijde van het Hollandse Bewind heeft hij een weegschaalpolitiek willen voeren, de verderfelijkste die men zich kan indenken.

In de ene schaal legde hij zorgvuldig, opdat het niet te zwaar zou wegen, al hetgeen Willem I deed om de vrijheid van mening en van pers te besnoeien, in de andere schaal de grote economische en intellectuele verworvenheden van zijn regering : de vaart op Terneuzen, een plan dat Napoleon had willen uitvoeren, de Universiteit van Gent, de steun aan de kunstenaars, de bloei van de katoennijverheid dankzij milde financiële tussenkomst en de afzetgebieden van Hollands koloniën, en dan vooral de antiklerikale politiek van de vorst, hoofdzakelijk op gebied van onderwijs, een politiek die reeds in zich de kiemen droeg van de schoolstrijd die na 1830 gedurende meer dan een eeuw het nationaal en politiek leven zou verpesten.

Voor een idealist zou de knoop vlug zijn doorgemaakt geworden : de vrijheid had doorgewogen. Hippolyte Metdepenningen heeft misschien wel in zijn binnenste, in enkele slapeloze nachten, gearzeld maar zijn besluit werd zonder tranen genomen : hij schaarde zich aan de zijde van Willem; de voordelen die zijn regering de industrie en de nijveraars bijbrachten waren doorslaggevend.

In feite is Metdepenningen door de houding die hij aanneemt, nog voor hij dertig jaar is geworden, een oude man, veroordeeld voor zijn verdere politieke loopbaan, door zijn fanatisme gedoemd tot extreme stellingennamen welke ook de regeringsvorm zou wezen.

De gebeurtenissen evolueren immers zeer snel : bij de jonge liberalen wegen de economische voordelen niet zo zwaar door als de aanvallen tegen de vrijheid. Zij vervoegen de katolieke oppositie en Metdepenningen wordt, tegen wil en dank, verdrongen naar het kamp van de verstokte Orangisten, liefst nijveraars die staan of vallen met Willem's bewind.

Metdepenningen die droomde van revolutionaire loopbaan, van anti-konformisme en avantgarde, belandde doordat hij de materiële belangen boven zijn ideaal had gesteld, geleidelijk in het kamp van de konservatieven, van de "Gentse Franstalige hoge burgerij, zoals Quintijn het schrijft, die een gouden economisch tijdperk kende onder het Huis van Oranje en dan ook Willem trouw bleef".

Want de Omwenteling van 1830, nogal naiëf, in elk geval volkssentimenteel ingezet met de "Stomme van Portici" een stuk dat tegenwoordig niet eens meer een vendeuse van een Gentse supermarkt een traan zou doen wegpinken, had in een paar woelige dagen, en warme septembernachten korte metten gemaakt met Willem's regering en met de grote droom van de vereniging van Noord en Zuid.

In Gent was het werkvolk voor de Revolutie, en waren de Franstalige industriële middens tegen de Omwenteling die hen de pas afsneed naar de voormalige afzetgebieden. Taal en sentiment speelden geen rol, de economische factoren – ook onder de mom van patriotisme – waren doorslaggevend.

Gent bleef in de zwoele septemberdagen een nuchter orangistisch bolwerk in de grote chaos. Terwijl de Brabantse vlag, symbool van de overwinning, alle steden van het land overrompelt, blijft Gent trouw aan de Oranjevlag en worden petitie's ondertekend die maar één enkel doel nastreven : Gent niet economisch ten onder te zien gaan.

Dat de stad niet in geur van heiligheid was hoeft nauwelijks gezegd. Metdepenningen speelt in die maanden meer dan een aktieve rol. Wanneer de eerste vrije verkiezingen worden ingericht, is hij een van de lijsttrekkers van de orangistische lijst "De Vrienden der Orde en der Openbare rust" die opkomt tegen de "Patriottische Maatschappij" alias de Katolieken, de Belgicisten. Eerstgenoemde behaalt een verpletterende overwinning met als verkozenen, o.a. de 31-jarige Hippolyte Metdepenningen.

Het Orangisme is een van de meest eigenaardige, enigmatische en onopgelost gebleven problemen van het politiek en sociaal leven te Gent. Er is, menen wij, vooralsnog geen enkele studie die ernstig, grondig en objektief het "fenomeen" Orangisme heeft bestudeerd en ons het hoe en het waarom uit de doeken heeft gedaan, noch de voornaamste figuren

van de beweging nuchter is gaan bekijken. Het Orangisme, althans te Gent, is een louter economisch verschijnsel geweest dat samenviel met een sociale-half mondaine, half intellektuele evolutie of reactie van een plots opkomende en opwellende "nieuwe" burgerij die na de onzekerheden, wisselvalligheden en avonturen van het Napoleonistische tijdvak, onverwachts na het Verdrag van Wenen, door de hereniging van Noord en Zuid onder de scepter van een monarch die zelf zeer burgerlijk dacht regeerde, onmetelijk commerciële afzetgebieden open zag gaan. Omdat er onder de kapmantel en in het zog van Willem I veel geld te verdienen was, werden de Gentse nijveraars en handelaars die voordien reeds aardig geflirt hadden met de Fransen wanneer zij kans zagen er munt uit te slaan, nu vurige Orangisten, en omdat zij ineens schatrijk werden, dachten zij dat zij zich van het volk en zijn taal moesten distantiëren, om de taal van Parijs en zijn salons aan te leren en voor hun echtgenoten en dochters de mode, de parfums, de figaros uit de Franse hoofdstad na te apen.

Wij kunnen het anno 1973 moeilijk nemen omdat er voor ons, op verre (historische) afstand bekeken een contradictio bestaat tussen Orangisme d.i. trouw aan Willem I en ipso facto aan de fusie Noord-Zuid, en de houding van Willems voorstanders die enerzijds de loftrumpet over hem staken en die anderzijds het Nederlands volledig de rug toekeerden, zoals zulks o.a. het geval was in de Concorde op de Kouter, het sterkste, het meest fanatieke bolwerk van het Orangisme, het "Verkenskot" zoals de Gentenaren zegden, waar men enkele jaren vóór de Omwenteling van 1830 nog symbolisch zong :

L'Orange est un fruit bien plus doux;

"C'est le dessert de la Concorde".

Enkele jaren later zong men te Gent :

"In de stad Gent, zeer hoog vermaerd,

"Vind men kotten van allen aerd

Waer ondermeer het grootste

Bij elk verkenskot genoemd".

Hippolyte Metdepenningen was lid van de Concorde, zuilgebonden, ook door zijn cliënteel, met bepaalde industriële middens, ideologisch geëngageerd als lid van een loge die Willems politiek genegen was en steunde, en hierdoor geraakte hij onvermijdelijk in konflikt met de jonge wolven van het liberalisme die Willem onmogelijk, ondanks al hetgeen hij gedaan en verwezenlijkt had, o.m. de stichting van de Gentse Universiteit, zijn politiek van censuur en van vernedering van het Zuiden konden vergeven.

Tussen de vaart op Terneuzen, en de Gentse Universiteit met al hetgeen zij inhield aan hoop en aan toekomst, heeft Metdepenningen de vaart

op Terneuzen, d.i. de industriële en commerciële belangen gekozen. Ons inziens een zeer slechte keus voor iemand die als advocaat tot plicht en tot ideaal heeft de vrijheid van het individu te verdedigen, nefaste keus voor iemand die na 1830 de kampioen, de "ik-wijk-niet-man" van het Orangisme tegen de handige politiek van Leopold I wou zijn.

In 1830 waren er in Gent slechts twee markante figuren : Jozef van Crombrugge en Hippolyte Metdepenningen, twee vurige Orangisten, de eerste een realist, de tweede een negativist. Van Crombrugge is na Courtelinesse wedervaren burgemeester gebleven en heeft de stad zonder katastrofen van het Orangisme naar het Leopoldisme kunnen overhevelen, Metdepenningen heeft zich vastgeklampt, uit sympathie voor Willem en uit haat voor Leopold, aan een idee die elke dag wat meer een anachronisme werd.

Willem I had fouten bedreven die hem na de septemberdagen van 1830 onherroepelijk de pas afsneden naar de troon in de Zuidelijke Nederlanden. Wie zich alhier had vastgeklampt aan Willem en aan zijn politiek, was een verloren man. Maar zijn zoon, de Prins van Oranje, die in de slag bij Waterloo zijn frontstrepen had verdiend, maakte nog een grote kans omdat hij jong, progressistisch ingesteld, en geweldig populair was. Hadden sommige fanatickers op dat ogenblik in de schaduw kunnen blijven, de Prins van Oranje maakte nog een zeer grote kans. Mensen als Metdepenningen hebben uiteindelijk deze kans gekelderd omdat zij, voor de bevolking, doorgingen als suppoosten van Willem, na 1830 de revanchard, omdat zij de kip die gouden eieren had gelegd, voor de Gentse nijveraars, hadden aanbeden.

Het is zeer moeilijk voor de historici van 1973 een figuur als Metdepenningen te gaan beoordelen, wikken en wegen, omdat wij een andere weegschaal en andere gewichten gebruiken, en omdat na de woelige septemberdagen de politiek in al haar bitsigheid, hevigheid en fanatisme ons door de getuigen partijdig is voorgesteld geworden. Het is bv. nog altijd moeilijk uit te maken welke het juiste klimaat was van Gent na de Omwenteling van 1830, omdat wij enerzijds geen houvast hebben om de volksreactie pro of contra te meten en anderzijds omdat de eerste gemeenteraadsverkiezingen met de overwinning van Jozef Van Crombrugge, Metdepenningen en de zgh. Vrienden van de Orde geen spiegelbeeld kunnen zijn van de vox populi, daar slechts de rijksten, in casu een meerderheid van orangistische industriëlen aan deze verkiezingen mochten deelnemen.

Er is bv. geen applaudimeter ter onzer beschikking om de populariteit van een Metdepenningen buiten het Gerechtshof, de Gemeenteraad, de Concorde en de loge "Le Septentrion" af te meten.

De eerste verkiezingen na 1830 werden ten andere door de warm uit de oven gekomen regering nietig verklaard om reden of onder voorwendsel van onregelmatigheden. De Gentenaren waren er geweldig om gebeten en zij die een tweede maal ter stembus moesten, schonken de Vrienden van de Orde, alias de Liberalen, alias de Orangisten, een nog schonere overwinning, zodat de Messenger de Gand, geestelijke erfgename van het Journal de Gand dat het reeds lelijk aan de stok kreeg met de nieuwe bewindvoerders, luid mocht jubelen. Geen wonder, want de nieuwe all-right-man van deze krant, was de jonge advocaat Metdepenningen die van verdriet en politieke krampen verging wanneer hij geen artikel in zwavelzuurstijl mocht schrijven.

België anno 1830-1831 was natuurlijk geen Chili anno 1973, maar er was toch werk bij de vleet voor advocaten die het aandorsten de Orangisten voor de rechtbanken te verdedigen.

Hippolyte Metdepenningen, all-round-man van de Liberalen, gemeenteraadslid, briljante advocaat, man op weerwraak belust, kreeg in die maanden een kolfje naar zijn hand. Hij heeft onmiddellijk na de Omwenteling niet veel burgerlijke dossiers ingestudeerd en gepleit, wel een hoop mensen die van alle zonden van Israël en nog een paar andere, eigen aan elke revolutie, beschuldigd werden. Deze processen tijdens dewelke hij de oratorische effecten, zij het maar voor de pers, niet in zijn togamouwen verborgen liet, bezorgden hem een aureool die wel nuttig kon zijn voor zijn verdere loopbaan.

De aureool die Metdepenningen met enkele baliesukcessen aan 't vergulden was, kreeg plots een ferme deuk door het onbesuisd optreden van twee avonturiers die op Onze-Lieve-Vrouw-Lichtmis van 1831 een putsch waagden die het Orangisme een belachelijke figuur deed slaan. De overwinning van de Orangisten te Gent, de troetelstad van Willem I, was geenszins een weerspiegeling van het klimaat elders in het land, van de mentaliteit van de arbeiders in het Gentse, maar niettemin voldoende om de Prins van Oranje er toe aan te zetten uit te pakken met een vlamvend manifest, dat vooral te Gent, op duizenden exemplaren werd verspreid, op te veel exemplaren opdat er niet minstens een door een heethoofd en avonturier zou worden gelezen, nl. door de dertigjarige Fransman Ernest Grégoire die reeds twaalf ambachten en dertien ongelukken had gekend. Aan zijn zijde stond een mislukte schermmeester Bertje Bast, die ook eens het politiek podium als topvedetten wou betreden.

Grégoire schrijft een mooie brief naar de Prins van Oranje die helemaal in zijn nopjes, met een even mooie brief antwoordt en dankt voor "les sentiments que vous me portez et le zèle que vous paraissez vouloir déployer en faveur de ma cause".

De prins van Oranje handelt in deze aangelegenheid zeer lichtzinnig, want "kolonel" Grégoire kan amper 250 man in Brugge bijeenrommelen om naar Gent op te rukken, in de heimelijke hoop dat onderweg alle garnizoenen zich aan zijn zijde zullen scharen als aan deze van Napoleon bij zijn terugkeer uit het eiland Elba. Grégoire is echter geen Napoleon en wanneer hij met zijn "leger" Gent binnenrukt en tot het Sint-Michielsplein geraakt, wordt hij er duchtig uitgefloten door de Gentse werklieden en middenstanders die "Leve België" roepen. Het 3.000 man sterk garnizoen voelt zeker niet veel voor deze Franse avonturier die het Huis van Oranje terug op zijn sokkel wil krijgen.

De putsch van kolonel Grégoire — een Fransman die op Belgisch grondgebied voor een Hollandse prins kwam rebelleren — is een geweldige flop geworden die zijn auteurs, Grégoire en Bertje Bast, belachelijk maakte en meteen ook de zaak die zij dienden. Door hun schuld werd het bewijs geleverd dat onze mensen die een kwart eeuw omwentelingen, bezettingen en vreemde regimes achter de rug hadden, het nu stilaan beu waren, naar rust en stabiliteit snakten. Dat wist men reeds in het land, men dacht echter dat Gent nog voor een avontuurtje te vinden was. Grégoire en Bast waren er stellig van overtuigd doch indien zij mochten rekenen op de passiviteit van het leger, waarvan de meeste officieren orangistische gevoelens koesterden, en op de stille consensus van industriëlen en intellektuelen, zo bleek het dat een handvol brandweerlieden en een paar kanonschoten volstonden om de zgh. staatsgreep te doen mislukken, en dat het volk, de massa zeker niet aan de zijde van de putschisten stond.

Het Voorlopig Bewind heeft ten andere het ganse voorval geweldig opgeschroefd en er een middel in gevonden om die Orangistische heren van Gent een voetje te lichten. Huiszoekingen werden verricht, zgh. simpatisanten in hechtenis genomen en twee dagen na de mislukte putsch werd het gemeentebestuur geschorst; zijn bevoegdheden werden overgedragen aan een "Commissie der openbare veiligheid" samengesteld uit zgh. betrouwbare mannen, terwijl men te Brussel naarstig het proces van Grégoire, De Bast en enkele van hun akolieten voorbereidde.

*

* *

De schorsing van de Gentse Gemeenteraad zou van korte duur zijn : zij bracht niettemin aan het licht dat men in de pas gestichte Staat nog volop in de illegaliteit was gedompeld en kon na de belachelijke staatsgreep van Grégoire een kolfje worden naar de hand van de Orangistische fraktie te Gent !

De eerste gemeenteraadsverkiezingen op 28 oktober 1830 hadden de overwinning gezien van de "Vrienden der Orde en der Openbare Rust" alias de Orangisten, met nog enigszins in de schaduw van de vedetten maar toch uitermate actief, de verkozene Hippolyte Metdepenningen. Deze verkiezingen werden nietig verklaard, zgh. omdat er onregelmatigheden waren geweest – en dat was wel enigszins waar – zodat de stemgerechtigde kiezers andermaal, op 15 december naar de stembus mochten. In oktober was het voor de Orangisten een overwinning geweest, thans werd het een triomf.

Metdepenningen was de bezieler geweest van de campagne, hij zou ook de eerste zijn om na de verkiezingen het ijzer te smeden terwijl het nog warm was. In een tijd dat de meeste mensen ongeletterd waren maar dat alle kiezers de kranten verslonden, zag hij het enorm belang in van de pers als politiek wapen. Het "Journal de Gand" dat zijn beste, wat verouderde pijlen had verschoten en niet gedruild bleek te zijn om in het nieuw klimaat de gewenste rol te spelen, werd onder het impuls van Metdepenningen "Le Messenger de Gand", krant die hij jarenlang zou leiden, bezielen, desnoods zou manipuleren met een machiavellistische handigheid, zonder nochtans in te zien, en dat was zijn vergissing, dat indien hij niet veranderen wou, de anderen wel en zelfs zeer vlug veranderen.

Na hun sukses bij de gemeenteraadsverkiezingen werden de Organisten vermetel. Op 30 december wordt een petitie gestuurd naar het Nationaal Kongres; de tekst is duidelijk : men wil de Prins van Oranje tot koning der Belgen uitroepen. Officieel gaat de petitie niet uit van de Vrienden der Orde, maar hun progressistische vleugel heeft er de hand in en zwart op wit prijkt op de petitie de naam van Metdepenningen. Hij speelt dus met open kaarten, schaart zich aan de zijde van de radikalen, verwerpt elk kompromis met degenen die het Huis van Oranje afstoten.

Onverzettelijkheid sluit echter voorzichtigheid niet uit, Metdepenningen heeft het nodige aantal dagen gevang in zijn curriculum vitae, hij wenst dit getal althans niet momenteel op te drijven noch nutteloze risico's te nemen. Hij is te verstandig, te sluw om niet onmiddellijk de gevolgen te voorzien van het dom optreden van Ernest Grégoire. Hij weet dat men hem lastig zal vallen en inderdaad op 12 februari wordt zijn huis doorzocht, doch de vogel is gaan vliegen : officieel heet het dat Metdepenningen zich toevallig in Londen bevindt !.

In het met veel rumoer en sensatie georkestreerd proces van de bende Grégoire voor het Assisenhof van Brabant, later na Kassatie, van Henegouwen, blijft Metdepenningen afzijdig. Het mag op het eerste gezicht zonderling lijken maar wij menen dat Metdepenningen zich niet heeft

willen engageren en compromitteren in een verdachte, onzinnige zaak : Grégoire was een losbol, Bertje Bast een avonturier, gans de zaak rook geweldig naar het vaudeville. Metdepenningen, de man van de doctrine, de tenor van de Orangistische gedachte heeft zich, menen wij, niet willen vernederen, is van zijn voetstuk niet willen komen om deze twee kluchtspelers zonder politieke ruggegraat te gaan verdedigen. Grégoire en De Bast hadden ten andere in het Orangistische Gent alles verknoeid op het ogenblik dat de Vrienden der Orde er op het stadhuis en in de pers baas mochten spelen. Nu sloegen zij een na een op de vlucht en vormden een soort gemeenteraad in ballingschap met hoofdzetel in Rijsel. Zij waren er een kleine groep politieke emigranten, w.o. Hippolyte Metdepenningen, het brein van het ongeveer 70 man sterk gezelschap. Zij konden mekaar moed inblazen, plannen smeden, maar zonder contact, zonder aanwezigheidspolitiek in eigen stad, zonder krant die elke dag het vuur bij de simpatisanten zou aanwakkeren, was de zaak verloren, temeer daar te Gent het materiaal en de drukkerij van de Messenger de Gand totaal verbrijzeld waren geworden na twee "strafexpedities".

Er was dus nood aan een presentiepolitiek in een stad waar er elke dag gevochten werd, geroepen "leve Orange", "leve België" of "leve de Republiek", waar soldaten en werklieden fabrieken plunderen, orangistische nijveraars als Voortman bv. te lijf gingen en waar er wel kans was de zwakheid van de Kommissie der Openbare Veiligheid uit te baten.

Metdepenningen was een der eersten om zijn geboortestad te vervoegen en er het verzet te organiseren : voor hem betekende zulks geld inzamelen om de krant Le Messenger weer recht te krijgen, opnieuw te kunnen verschijnen en de gemeenteraad opnieuw in zijn functies te zien hersteld worden. Nog geen vijf maanden later had hij zijn driedubbel objectief bereikt.

Geld was er voor het grijpen voor de Orangisten, daar omzeggens alle industriëlen de beweging gunstig waren gestemd. Verenigingen werden met dat doel gesticht en Metdepenningen nam het effectief voorzitterschap waar. Hij aarzelde niet op de geldbeugel van koning Willem zachtjes te gaan kloppen, net voldoende opdat zou beloofd worden jaarlijks de kraan open te zetten tot er 4000 gulden uitgestroomd waren : niet zo bijster veel, maar voldoende om twijfelaars aan te zetten ook maar een penning te storten.

De hulpkas fungeerde zo degelijk dat op 7 juli 1831 objectief nummer 2 werd bereikt : de Messenger de Gand verscheen opnieuw, zowat als een piratenzender, geweldig actief, geweldig agressief onder het impuls van een omnivalente Metdepenningen. Het derde objectief, het ongedaan

maken van het dekreet van het Voorlopig Bewind waarbij de Gentse gemeenteraad werd geschorst, bleek in die dagen en weken een onmogelijke taak te zijn. Het Huis van Oranje was door het Nationaal Kongres vervallen verklaard van elke tegenwoordige en toekomstige aanspraak op de Belgische troon en anderzijds was het nu officieel geworden dat Leopold van Saksen-Cobourg, die perfekt Engels en Duits, gebrekkig Frans en geen woord Nederlands sprak, bovendien protestant was, de Belgische troon zou beklimmen en dat hij komende van Oostende op 18 juli door Gent op weg naar Brussel, zou trekken. Zelfmoordpoging, dachten de meesten, want enerzijds de Orangisten die aardig de touwtjes trokken, anderzijds de geduchte De Souter die openlijk aanzette op een oorlog met Holland, hadden een troebel klimaat geschapen.

Leopold I kwam en als Caesar mocht hij zeggen : Veni, vidi, vici, ik ben gekomen, ik heb gezien, ik heb gezegevierd. Men dacht dat zijn partijgangers voorzichtig thuis zouden blijven uit schrik klopt te krijgen en dat Leopold zou onthaald worden met duizende kreten als "Weg met Saksen-Cobourg, leve Orange, leve de Republiek". Het viel anders uit : er was een zee van entoesiaste mensen die de koning hartelijk toejuichten en de vijandige kreten overdonderden met een "Leve de koning, Leve Leopold". Gans Vlaanderen was uit zijn dorpen naar Gent afgezakt en die mensen waren katholiek, heftig gekant tegen Orangisten en Republikeinen. Wat zij wilden was vrede, orde, rust, werk, het einde van alle gekke avonturen. In hun "Leve de koning" dat het allemaal gemoedelijk, oprecht uitgedrukt, met een enorme hoeveelheid hoop in deze man die niet betrokken geweest was in al onze miseries, die "nieuw", zuiver, onpartijdig was en die misschien redding zou brengen. Het werd een triomf en de eerste die er waarlijk van verbouwereerd stond, ja dat was Leopold I himself.

Hij had niemand klein gekregen en ook niet klein willen krijgen omdat hij onbevoordeeld was; hij wou een nieuw hoofdstuk beginnen op een pagina die volledig wit was, ook voor Gent.

Hij was nog geen maand in het land of hij gaf het bewijs korte metten te willen maken met de illegaliteit en met alle fouten van het Voorlopig Bewind. Een van de eerste maatregelen in die zin was het Koninklijk Besluit van 19 augustus 1831 dat het Besluit van 4 februari verbrak : zulks betekende dat de Kommissie der Openbare Veiligheid daags nadien harakiri mocht plegen en dat de gemeenteraad zoals hij in december 1830 werd verkozen, opnieuw in functie mocht treden. Metdepenningen had zijn derde objektief bereikt doch het was slechts een halve overwinning : hij had de beslissing niet afgedwongen, anderen hadden ze democratisch genomen.

In de afgelopen maanden had hij niettemin bewezen de coming-man van de partij te zijn. Toen dan ook einde augustus de kandidatenlijsten voor de wetgevende verkiezingen bekend werden gemaakt, verwonderde het niemand dat Metdepenningen als derde voorkwam op de lijst van de Kamer na burgemeester Jozef Van Crombrughe en advocaat Van Toers.

PIERRE KLUYSKENS
(wordt vervolgd)

GEZOCHT : EEN BOUWPLAATS VOOR "DEN NIEUWEN VLAAMSCHEN THEATER" !

Voordat de liefhebbers van het Nederlands toneel hun kunsttempel zagen oprijzen op het Sint-Baafsplein, zochten ze hun artistieke dorst te laven in de Minardschouwburg, "den Vlaamschen theater", dit in tegenstelling tot het operagebouw, dat in de volksmond "den Franschen Theater" werd genoemd.

Blijkbaar werd van verschillende zijden naar een nieuw volwaardig gebouw uitgekeken, want tijdens de gemeenteraadszitting van maart 1887 stelden enkele raadsleden voor een nieuwe schouwburg op te richten op de Koornmarkt, op de plaats van het toenmalig Pakhuis. (nu op deze plaats : het hoofdpostkantoor).

Daarbij werd de mening vooropgesteld dat het goed zou zijn de mooie voorgevel van het Pakhuis, met bronzen leeuw en monumentale stenen vazen, te bewaren. De achtergevel van het gebouw zou opgetrokken worden in een bouwstijl, helemaal in harmonie met de historische gevels van de Graslei. Tevens werd voorgesteld de plannen voor het kunstwerk toe te vertrouwen aan de Gentse bouwmeester Edm. De Vigne. Zo geestdriftig als de voorstanders van het project waren, zo hardnekkig waren de tegenstanders in hun argumentatie. Het voorstel, met hand en tand verdedigd door o.a. P. Fredericq, viel niet bij alle raadsleden in goede aarde.

We lezen niettemin in dagblad Vooruit van 28 juni 1887 :

"Het schijnt thans zeker te zijn dat den nieuwe vlaamschen schouwburg in het Pakhuis op de Koornmarkt zal tot stand komen. Het is bijna zeker, dat men met de aanstaande lente de werken zal beginnen".

De tegenstanders van het ontwerp beten van zich af : M. De Nobele verklaarde in de eerste gemeenteraadszitting van 1888, de som van 100.000 fr. op de begroting gebracht, niet te zullen stemmen, omdat hij het afkeurde dat de nieuwe schouwburg in het Pakhuis zou onder-

gebracht worden. (dagblad Vooruit van 3 jan. 1888)

Ruim een jaar later werden voorafgaande peilingen verricht tot op een diepte van acht meter, om de bodem op zijn geschiktheid te testen. De tegenstanders van het project zullen in hun vuistje gelachen hebben, toen ze vernamen dat de bodem op deze diepte niet meer de vereiste stevigheid bezat.

Er kwam geen schot in de zaak. In Vooruit van 16 maart 1891 lezen we:

“Eenige bezoekers van het Vlaamsch toneel hebben het gedacht geopperd den Vlaamschen schouwburg te plaats en op den Bezemmarkt, daar waar thans het hotel Hendrickx staat. Er is daar een groot blok, langs den linker kant begrensd door de kaai en de Schelde, langs den rechter kant door de Huurdochterstraat en langs achter door de Fiennesdreef’.

Intussen waren de plannen van architect De Vigne klaargekomen. De nieuwe schouwburg zou een kunstige gothische gevel krijgen aan de zijde der Graslei. In de gemeenteraad was Fredericq in zijn nopjes : de fundering kan nog dit jaar klaarkomen (1893), indien de onteigeningen zonder verwijl worden doorgevoerd. De Vigne voegde er nog aan toe dat de schouwburg reeds in 1894 onder dak kon zijn. Hij waagde zich zelfs aan een datum voor de plechtige openstelling : oktober 1895 !

Schepen Colson wou opnieuw de zaak op de lange baan schuiven. Burgemeester Lippens naam geen stelling, maar uit zijn gesprekken was af te leiden, dat hij het ontwerp Pakhuis-schouwburg geen warm hart toedroeg.

1895 op de kalender en nog steeds is geen hand aan het werk uitgestoken. De plannen voor de grondvesten liggen ter tafel en Fredericq verheugt er zich op, dat de werken eindelijk in juli kunnen begonnen worden. Het wordt echter december van datzelfde jaar.

Nieuwe bazen, nieuwe wetten . . . Na de gemeenteraadsverkiezing van oktober 1895 had burgemeester Lippens de plaats geruimd voor E. Braun. Ook Fredericq is uit het nieuwe bestel gewipt. Dat het nieuwe stadsbestuur het helemaal niet eens is met het project, blijkt uit de intrekking van het lastenboek voor de aanbesteding der arduinstenen voor de nieuwe gevel op de Graslei. Verscheidene leden van de raad menen dat de gekozen bouwplaats voor de nieuwe schouwburg bezwaren oplevert : het gebouw staat niet genoeg afgezonderd, er is gevaar voor het aanpalende Vrije Schippershuis, . . .

Er wordt een raadplegende stemming gehouden : de meerderheid deelt de hogervermelde mening. Intussen werden onderhandelingen met het Rijk aangeknoopt, dat te Gent een geschikte plaats zocht voor het

oprichten van een hoofdpstkantoor. De onderhandelingen met de Staat vielen bijzonder voordelig uit voor de Gentse stadskas, aangezien het Rijk bereid werd gevonden de kosten van de begonnen funderingswerken in het Pakhuis op zich te nemen, tussen te komen in de kosten van de restauratiewerken aan het Schippershuis, en daarenboven het vroegere postkantoor aan het Koophandelsplein voor een spotprijs aan de stad overmaakte. De stadswijzen haptten toe. Er kwam dus geen schouwburg op de Koornmarkt, maar een postkantoor. Voegen we hiernog aan toe, dat de stadskas een flinke deuk had gekregen door de enorme kosten van slopingen, urbanisatiewerken en restauraties in het kader van het plan Zollikoffer, dat een ruime verbindingsweg Koornmarkt-Zuidstation beoogde, en meteen onze historische torenrij van aanpalende woningen vrijmaakte. De voorstanders van een nieuwe schouwburg kregen in feite toch hun zin. Het college ging de verbintenis aan, naar een andere bouwplaats uit te zien. Intussen wees de kalender 1897. Terwijl het Pakhuis en de aanpalende huizen met de grond werden gelijkgesteld, kwam het huidig Sint-Baafsplein tot stand, door sloping van de St.-Jansstraat en de Regnessenstraat.

In dagblad Vooruit van 3 juli 1897 lezen we :

“Binnen weinig dagen zal de plaats waar de nieuwe vlaamsche schouwburg moet opgericht worden, gans ontbloot zijn.

Van het huis van mijnheer Vyt tot dat gelegen rechtover de Seminariestraat, zullen al de gebouwen afgebroken zijn op een lengte van 45 meters langs de kant van de straat”.

En de nieuwe schouwburg kwam er. Even voor de eeuwwisseling stond het gebouw reeds overeind. Enkele honderden meter verder, op de Koornmarkt, metselde men intussen naarstig verder aan . . . een postkantoor.

RENE HESPEL

GENT IN 1878

Deze bijdrage van de Heer M. Steels zal verschijnen in ons eerste nummer van 1982.

PAGANINI TE GENT

Op 21 Maart 1834 was de legendarische Niccolò Paganini in onze stad. Hij gaf in de St.-Sebastiaansschouwburg een concert dat een onvergetelijke indruk zou achterlaten en waar nog generaties lang zou over gesproken worden.

De beroemde violist was toen 51 jaar oud en het hoogtepunt van zijn carrière had hij achter de rug. Niet dat zijn fenomenale begaafdheid ook maar in iets zou achteruitgegaan zijn, maar zijn populariteit was aan het tanen.

Sinds tientallen jaren had hij concerten gegeven (het moeten er wel een paar duizend geweest zijn) en was hij verscheidene malen opgetreden in de voornaamste Europese steden. Geen enkele populariteit kan zich integraal handhaven gedurende een dergelijk lange periode.

Daar moet aan toegevoegd worden dat Paganini niet alleen tienduizenden bewonderaars kende, maar ook tal van vijanden bezat.

Normaal verschijnsel : iemand die over uitzonderlijke gaven beschikt wekt altijd de afgunst van tal van onbenulligheden die ook graag zouden willen maar niet kunnen. De man was bovendien schatrijk, ook al iets dat over het algemeen niet in dank afgenomen wordt door dezen die dat niet zijn. Dat was zo in de tijd van Paganini en daar is inmiddels niets aan veranderd; u had het misschien ook al gemerkt.

De fouten die de man wel zal bezeten hebben (wie bezit er gene ?) werden door zijn vijanden stelselmatig naar voren geschoven en opgeblazen. Daar dit onvoldoende bleek om zijn populariteit in het gedrang te brengen werden er dan enkele nieuwe bij gecreëerd.

Zo werd o.m. door "goed ingelichte personen" verteld dat hij wegens moord vele jaren doorgebracht had in de gevangenis. Amusant in deze zaak is dat zijn vijanden precies het tegenovergestelde effect bewakamen. Deze pikante details droegen er toe bij dat iedereen (ook dezen die minder van muziek hielden) wel eens van dichtbij deze wrede moordenaar wilden zien en horen.

Paganini zelf was minder gelukkig met deze aangelegenheid, maar niet-tegenstaande al zijn pogingen is hij er nooit in geslaagd deze legende te ontzenuwen. Misschien ook wel omdat er in zijn biografie enkele gaten zaten die nooit opgevuld werden.

Het was de eerste maal dat Paganini in België optrad en, met uitzondering van Gent, werd deze concertreis alhier een complete fiasco. De reden was niet ver te zoeken. Voor duistere motieven die wij nog altijd niet goed begrijpen had de geestelijkheid een "hetze" tegen

Paganini ingezet. Er werd met klem afgeraden te gaan luisteren naar deze discipel van de duivel. De ongelooflijke halsbrekende toeren die Paganini uitvoerde op zijn Guarnerius lagen zó ver boven de mogelijkheden van de begaafdste violisten van zijn tijd, dat velen de mening toegedaan waren dat het slechts de duivel kon zijn die zijn handen leidde. Zij beschouwden het als een onmogelijkheid dat een mens in staat zou geweest zijn iets dergelijks te presteren. Het satanisch uitzicht van Paganini droeg er misschien toe bij dit geloof te versterken. Lag dit aan de basis van die hetze gelanceerd door de geestelijkheid? Wij weten het niet, maar een feit is dat zij succes had.

In Antwerpen was de zaal maar half gevuld, in Brussel werd hij onthaald op gejuuw en werden hem stapels scheldwoorden naar het hoofd geslingerd, waarvan niet het minst gehoorde was: "Vuil skelet".

In Brugge waren er maar 14 kaarten verkocht en werd het concert afgelast.

Was het een reactie van het orangistische Gent tegen het standpunt van de geestelijkheid? Hier kende het optreden van Paganini een overweldigend succes. Nu was er vooraf in de Gentse kranten wel heel wat reclame gemaakt voor dit concert.

In de "Gazette van Gend" van 7 Maert 1834 kunnen wij het volgende lezen:

"Na men stelliglyk verneemt, zal den wydberoemden Paganini, naer zyn vertrek uyt Brussel, zyne wonderlyke begaefdheden in een concert laten hooren: den 18 dezer te Antwerpen, den 21 binnen onze stad, den 24 te Brugge en dan 26 te Duynkerke, van waer hy zich nae Calais zal begeven, om in Engeland weder te keeren. Zie daer een tyding welke de talryke dilettanti die Gend in haer midden bezit ongetwyffelt zal verrukken". Op 19 Maart lezen wij: "Het is aenstaenden vrydagh avond dat onze toonkunstminnaren het genoeg zullen hebben van het wonderlyk en eenig kunst-talent van den signor Paganini in het groot schouwburg dezer stad te bewonderen".

Op 21 Maart, dag van het concert, de advertentie:

"Grand Théâtre de Gand.

Aujourd'hui Vendredi 21 Mars 1834. GRAND CONCERT EXTRAORDINAIRE. M. Watson, compositeur du théâtre royal de Covent-Garden à Londres, a l'honneur de prévenir le public qu'il a engagé le célèbre violon PAGANINI à donner, avant son départ pour l'Angleterre, un seul concert.

La partie vocale sera remplie par Melles Wells et Watson, premières cantatrices des théâtres de Covent-Garden et Hay-Market, à Londres".

Op 18 Maart had "Le Journal des Flandres" geschreven :
"M. Bennati, l'un des premiers médecins de l'Italie, a écrit sur Paganini, dans l'intimité duquel il a été plus de 10 ans, une notice curieuse et savante . . .

Wij vertalen vrij : Het is onmogelijk een fijner gehoor te hebben dan dat van Paganini. Hij hoort wat men op zeer grote afstand zegt, zelfs met gedempte stem, en de gevoeligheid van zijn trommelvlies is dusdanig dat hij werkelijk pijn ondervindt wanneer men hard spreekt in zijn nabijheid. De muzikale fijnheid van zijn gehoor overtreft alles wat men kan indenken. Hij heeft geen enkele moeite om tussen het overdovend lawaai van de percussie-instrumenten van het grootste orkest, zijn viool te stemmen. Bij verschillende gelegenheden heeft hij de volmaaktheid van zijn muzikaal orgaan aangetoond door juist te spelen op een viool die niet gestemd was.

Paganini is bleek en mager en van middelbare grootte. Niettegenstaande het feit dat hij slechts 51 jaar is ziet hij er ouder uit. Dit komt door zijn magerheid en wegens het feit dat hij geen tanden meer heeft, waardoor zijn mond invalt en zijn kin meer vooruitsteekt. Zijn groot hoofd, ondersteund door een lange magere hals staat in sterke disproportie met zijn dunne ledematen.

Een hoog, breed en vierkantig voorhoofd, een zeer karakteristieke arendsneus, perfect gebogen wenkbrauwen, een geestige, schalkse mond die wat herinnert aan deze van Voltaire, grote wijd uitstekende oren, lang zwart haar dat ordeloos over zijn schouders valt en sterk contrasteert met zijn bleke gelaatskleur.

Dit alles geeft aan Paganini een buitengewoon voorkomen.

Tot zover Dr. Bennari.

Niettegenstaande het feit dat de prijzen der plaatsen verdriedubbeld waren (dit was het normaal Paganinitarief) was de zaal totaal uitverkocht. De Gouverneur kon niet aanwezig zijn, want zelfs zijn loge had men mede uitverkocht. Waarschijnlijk zal men toen, zoals nu, gedacht hebben : "die man zal toch wel niet komen".

De loges kostten 9 fr. Voor een orkestzetel moest 7,50 fr. neergeteld worden. De parketplaatsen gingen weg aan 6 fr. Op het 3e moest nog steeds 4 fr. betaald worden en een plaatsje op ons populair "kiekenskot" was toch nog altijd goed voor 1 goudfrank, een toch wel niet onbelangrijk bedrag in 1834.

Zoals dit in die tijd gebruikelijk was, begon het concert op een uur dat nu voor ons ondenkbaar is : half zeven.

Paganini speelde 4 stukken :

- 1° Preludio è rondo brillante, composé et exécuté par Paganini.
- 2° L'aria favorite (Nel cor piu mio) avec variations composées et exécutées sans accompagnement par Sig. Paganini.
- 3° Sonate militaire, sur une seule corde (la quatrième), composée et exécutée par Paganini.
- 4° Variations admirables sur la chanson populaire à Naples, le Carnaval de Venise, avec une description des bouffes et saillies relatives à un carnaval vénitien, composées et exécutées par Sig. Paganini.

Het is misschien interessant het een en ander te vertellen over het 3° stukje dat Paganini speelde, zijn fameuze Militaire Sonate uitgevoerd op één enkele snaar.

Hoe was die man er toe gekomen het zich zelf zo nodeloos moeilijk te maken ?

Aan de basis ligt waarschijnlijk een incident dat zich voordeed 28 jaar vroeger. In 1806 moest Paganini een concert geven in Livorno. Daar speelde zich een scène af die wel kon uitgedacht zijn door Charlie Chaplin.

Paganini, die juist in een nagel getrapt had, komt op het toneel al mankende. Deze kleine handicap verhoogt het karikaturale van zijn verschijning en verwekt onmiddellijk een enorme hilariteit bij het publiek. Heel die zaal wordt plotseling electrisch geladen en van nu af is men bereid om met om het even wat te lachen. Juist op het ogenblik dat Paganini wil beginnen spelen vallen de kaarsen van zijn pupiter. Uitbundige en verdubbelde hilariteit bij het publiek. Het ongelukje wordt hersteld, Paganini begint. Hij heeft nog geen 3 noten gespeeld of er volgt een formidabele knal : zijn snaar is gesprongen. Héél die zaal ligt plat van het lachen.

Maar Paganini, zonder een spier te vertrekken, speelt zijn Concerto onverstoorbaar verder op de 3 resterende snaren. Het overweldigend succes dat hij na die uitvoering kende, zal hem er wellicht toe aangezet hebben dit procédé verder uit te werken.

Hij zal misschien gedacht hebben : waarom 3 snaren gebruiken als ge het met 2 ook kunt doen ? Toen hij hofviolist en -dirigent was bij de zuster van Napoleon, Elisa Bonaparte, componeerde hij een "Scène Amoureuse" die hij speelde op een viool met slechts 2 snaren : de eerste en de vierde. De ene drukte de gevoelens uit van een jonge vrouw, de andere de gepassioneerde taal van een minnaar. Alle gevoelens werden in dit stuk vertolkt : tederheid, woede, geluk, jaloersheid. Na de uitvoering feliciteerde de Prinses hem en zei : "Gij komt het onmo-

gelijke te doen. Zou één enkele snaar niet volstaan voor een talent zoals het uwe" ? "Jawel" antwoorde Paganini, en hij componeerde zijn beroemde "Sonate Militaire" die een van zijn klassieke programma-stukken zou blijven.

Maar komen wij terug naar die onvergetelijke avond in Gent in 1834. Het succes was overweldigend. Na de uitvoering van het laatste stuk werd er een kroon op de scène geworpen die, onder daverend applaus door de dirigent op het hoofd geplaatst werd van Paganini.

Na het concert bleef het publiek staan voor het "Hôtel de la Poste" waar hij was afgestapt. Ook het orkest kwam zich daar opstellen en bracht hem een serenade. De grote violist verscheen aan het venster en betoonde zijn waardering voor de gebrachte stukken door enthousiast applaus vergezeld van talrijke "Bravo's".

Hij ontving vervolgens verschillende artiesten in zijn appartement en betuigde hun nogmaals zijn grote waardering.

Het relaas in de kranten was uitvoerig en enthousiast.

"De Gazette van Gend" sprak van "den wonderbaren kunstoeffenaer" en van de "verrukking" die veroorzaakt werd door de uitvoering van "zyne Krygs-sonate op de vierde snaar". "Men moet Paganini gehoord hebben om zich een denkbeeld van zijn kunsttalent te kunnen vormen".

Nog lyrischer en uitgebreider was de "Messenger de Gand" :

"Vous avez entendu les plus célèbres violons du monde; Kreutzer, Lafont, Bériot, Baillot, ils vous ont tous étonné, enchanté, transporté par la justesse de leurs modulations, l'énergie de leurs accords, la facilité de leur jeu. Vous avez cru jusqu'ici avoir perçu les limites de la capacité du violoniste. Eh bien, vous n'en êtes qu'à l'alpha de votre expérience; vous ignorez ce que peut un homme de génie, armé d'un violon et d'un archet, si vous n'avez vu et entendu Paganini".

En zo gaat het nog een hele tijd verder. Wij vertalen vrij nog enkele passages van de "Messenger" :

"Het is werkelijk onmogelijk de levendige indrukken, de extatische aandacht, de macht die Paganini uitoefent op dezen die hem aanhoren, te beschrijven. Hij verricht wonderen, maar wonderen die boeien, ontroeren, bekoren. Hij verricht ze met zulk een groot gemak dat zij natuurlijk gaan schijnen. Wij gaan hier geen analyse geven van de 4 stukken die de beroemde virtuoos gespeeld heeft. Een beschrijving, hoe levendig ook, hoe juist ook, zou nooit een idee kunnen geven van het talent van Paganini. Wij herhalen het, men moet hem horen. Er werd bij ons nog nooit een artiest toegejuicht met zo veel enthousiasme, met zo veel vervoering.

De beroemde artiest scheen er gevleid door te zijn. Hij heeft zich ook zeer tevreden betoond over ons orkest. Reeds 's morgens bij de repetitie toonde hij zich zeer voldaan en, afbreuk doende aan een gewoonte, heeft het hem liefd de 4 stukken te spelen die hij 's avonds voor het publiek gebracht heeft”.

Het was inderdaad de gewoonte van Paganini bij de repetities zèlf niet te spelen. Hij gaf zijn instructies aan het orkest en als men aan het deel van de solopartij gekomen was, zei hij : “Etc. etc. Messieurs” en ging dan weer verder met de orkestpartij.

Het mocht dus zeker als een grote eer en blijk van waardering beschouwd worden dat Paganini zich verwaardigd had op de repetitie zelf te spelen.

Wij gaan nog even terug naar de “Messenger” :

“Deze buitengewone man die niet had willen horen van de medewerking van de muzikanten in Brussel, scheen zich onder de onzen goed thuis te voelen. Na het concert heeft hij zijn hartelijke dank betuigd aan het orkest en welverdiende lof toegezwaaid aan de Heer Mezeray zoon, dirigent, en aan verschillende artiesten van ons orkest”.

Zij konden moeilijker een meer verdiende en vleierder bijval ontvangen.

Hoe moeten wij nu Paganini beoordelen, 2 eeuwen nadat hij geboren werd en anderhalve eeuw na zijn optreden in Gent ?

Wij moeten een verschil maken tussen de executant en de componist. Wat zijn gaven als violist betreft zijn wij vanzelfsprekend uitsluitend aangewezen op getuigenissen. Maar de getuigenissen van dezen die hem konden beoordelen zijn zo volledig gelijklopend en unaniem, dat wij slechts één conclusie kunnen trekken : hij is de grootste violist aller tijden geweest en niemand is er ooit in geslaagd hem te evenaren. Overal dezelfde beoordelingen : Ongelooflijk, onverstaanbaar, duivels, men kan het niet beschrijven, men moet het zèlf gehoord hebben.

Een grote vioolvirtuoos schreef : “Ik heb eindelijk Paganini gehoord en alhoewel ik hem gehoord heb kan ik het nog altijd niet geloven”.

Paganini als componist nu.

In het snobistisch wereldje van de zogenaamde kunstcritici is het “de bon ton” Paganini tot op de grond af te breken. Al wat hij gemaakt heeft is pure virtuositeit en heeft met muziek of muzikaliteit niets te maken, zo wordt in deze kringen gezegd.

Als er dan eens een verloren gegaan concerto ontdekt wordt, wordt zo iets in dit speciale wereldje sterk betreurd en vindt men dat men

het beter niet zou teruggevonden hebben.

Als een laureaat van de Koningin Elisabethwedstrijd het waagt een vioolconcerto van Paganini te spelen, dan vindt men het zeer spijtig dat iemand met zulke capaciteiten getuigt van dergelijke slechte smaak. Dit dan door mensen die zelf nooit iets valabels gecreëerd hebben en trouwens volledig onbekwaam zijn om dit te doen. Het onbewust aanvoelen van hun eigen inferioriteit, onkunde en onbenulligheid is waarschijnlijk de voornaamste oorzaak van hun complexen en hun frustraties. Goed, dit was dan terloops een korte afrekening met deze onuitstaanbare pedanterikken.

Het lijkt geen twijfel dat in bepaalde "études", zijn "capricci" het accent inderdaad voornamelijk gelegd wordt op de virtuositeit; toch is de muzikaliteit er ook steeds aanwezig. Althans voor dezen die oren hebben om te horen. Men kan zich trouwens afvragen of het wel mogelijk zou zijn voor een genie om niet geniaal te zijn.

Wat wel juist is, is dat Paganini wel eens trucjes durfde uithalen op zijn viool, zoals het nabootsen — op een trouwens ongelooflijk natuurlijke wijze — van allerlei dierengeluiden. Maar dit was een grapje natuurlijk, een kleine toegeving aan en een knipoogje naar het publiek. Als men al niet meer mag lachen . . . .

Verlaten wij deze critici en laat ons eens te rade gaan bij mensen die werkelijk iets van muziek afwisten.

Wie waren fervente bewonderaars van Paganini? Een Schumann en een Brahms, een Berlioz en een Spontini, Liszt, Meyerbeer, Chopin, Vieuxtemps.

En onze goede brave Schubert die het heel zijn leven lastig had om de 2 eindjes aaneen te knopen, veroorlooft zich een dure plaats wanneer Paganini in 1828 in Wenen is. Hij is zo wild enthousiast dat hij een tweede maal terugkeert en zijn vriend Bauernfeld meesleept en er op staat zijn entreekaartje te betalen omdat Bauernfeld zich de extreem hoge prijs van 5 gulden niet kan veroorloven.

Refererend aan dit concert schrijft de bij uitstek muzikale Schubert aan zijn vriend Hüttenbrenner: "In het Adagio heb ik een engel horen zingen".

Dichter bij ons, zei Jacques Thibaud: "Les compositions de Paganini? Divines".

Paganini stierf te Nice op 27 Mei 1840 op 57-jarige leeftijd.

Maar keren wij, om te besluiten, even terug naar het Gent van 1834 om dit fameus concert te plaatsen in het kader van enkele lokale gebeurtenissen.

Er lagen toen in 2 Gentse wiegen een 2 maanden oude baby, de ene genoemd Frans de Potter, de andere Prosper Claeys.

Twee dagen vóór het concert werd in het boerendorpje Nevele een meisje geboren. Haar naam : Rosalie Loveling.

Een maand daarvoor vond in dezelfde St.-Sebastiaansschouwborg de première plaats van "Robert le Diable".

In april wordt de suikerfabriek van Casier in de Slijpstraat volledig vernield door brand.

In juni reikt Burgemeester Van Crombrugge de gouden medaille van de Vereniging "Montyon et Franklin" uit aan Kanunnik Triest.

In augustus, bezoek te Gent van Leopold I met Louise-Marie.

In september wordt de nieuwe "gasfabriek op den Dok" geopend en wordt de Gentse lollekesheere Jan Pek geboren.

In oktober stijgt Margat op in de Bijlokemeersen met een ballon gevuld met waterstofgas.

Dit was o.m. het Gent van bijna anderhalve eeuw geleden.

HUGO COLLUMBIEN

WIL DE MEDEPATIENT EVEN OPSCHUIVEN, A.U.B. ?

Het is in onze tijd, waarin de problematiek van de volksgezondheid een overwegende rol speelt in onze samenleving, eenvoudig onvoorstelbaar dat tegen het einde der 18e eeuw in het Bijlokehospitaal het nog steeds de gewoonte was de zieken, de mindergegoeden dan, met twee in één bed te leggen.

Dergelijke praktijken worden ons duidelijk in een brief, geschreven ten jare 1757 door de schepenen van de Keure, gericht aan de abdis van de Bijloke. Het schrijven herinnert de abdis aan bepaalde overeengekomen regels inzake de verzorging van de zieken, vooral de behoeftigen, en klaagt tal van misbruiken aan welke in het gesticht schering en inslag waren . . .

Het ware te wenschen voor het welvaren van de siecken die op titel van armen deser stadt Ghendt sigh transportereren of laten draghen naar de Bijloke dat het volgende onderhouden wiert : Dat soude ghevonden worden in den tyt als er overlast van siecken is, dat de siecken niet en moeten geleyt worden met twee in één bedde . . .

In een kanttekening welke het rekwest vergezelde, staat geschreven dat zulks "doendelyck soude syn als de religieusen souden willen het soldaten quartier verlaten alwaar veel meer beddesteden syn als in de plaats waer de siecken tegenwoordigh ligghen".

Het vervolg van de brief aan de abdis laat ons toe, zij het dikwijls tus- sen de regels door, een beeld te vormen van de ziekenverzorging van de armen in vroeger tijd. Hier volgen enkele aangeklaagde mistoe- standen :

Het ware ook billijck dat als den docteur een quantiteit con- serf in een potje voorgeschreven heeft, dan de siecken voorzien ware van eenigh instrument, by voorbeeld den platten steel van een yseren forchet oft iets diergelycks om met ghemak alsulcke medecynen te kunnen uyt nemen sonder dat hy genoodsaect is de selve met vingher uyt het potje te nemen.

En verder nog :

Dat de susters die borgh hebben van de siecken aen de selve de medecynen self gheven op uren en stonde gelyk den docteur gheordonneert heeft . . . opdat deselve docteur secker soude syn dat den siecken de selve niet gheworpen heeft achter syn bedde oft in synen waterpot.

Klaarblijkelijk werden de aanmaningen van de schepenen en de her- haalde klachten van de zieken niet aanhoord, zodat de overheid zich verplicht zag andermaal te laten weten :

. . . dat de eerw. nonnekens andermaal van mynheeren worden aangeseyt van om geene redenen twee siecken in een bedde te leggen maer elck in 't particulier, 't geene sy consequenten schuldig syn te doen ex. art. 1 van 't contract tusschen mynheeren schepenen en mevrouw van de Bijloke aengegaen, waer toe wort gerenvoyeert.

In zijn "Mélanges historiques et anecdotiques sur la ville de Gand" van Pr. Claeys, waarvan wij het relaas van deze weinig stichtende staaltjes van "menslievendheid" in het Bijlokehospitaal der 18e eeuw ontleen- den, vernemen we nog, dat de wanhopige toestand verder jaren en jaren aansleepte.

RENE HESPEL
Aug. 81

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE

Op 1 maart 1900 stelde Victor Van der Haeghen, in de rubriek "Handschriften – Stadsarchief, reeks 403 nr. 1 – XVIe eeuw (1565)" de volgende fiche op :

KERFSTOK VAN DE WIJN VERBRUIKT OP DE ZITTINGEN VAN DE KEURE

Het gebruik van de kerfstok dat nu verloren gegaan is in onze stad, was er vroeger algemeen (1) voor bepaalde kleine uitgaven, niet alleen onder de particulieren, maar ook bij de openbare besturen. (2)

In het Stadsarchief bewaart men onder de bewijsstukken van de rekeningen voor het jaar 1565, enkele kerfstokken (3) op dewelke men de wijn gemerkt had die verbruikt werd op de zittingen van de "vierschaere" van de Schepenen van de Keure. Iedere kerf (kerte) stelde een pot (stoop) van 2 liter voor.

Kerven op verschillende plaatsen gaven de soort van de wijn aan. Aan de bijgevoegde nota ziet men dat het nazicht gedaan werd door een Magistraat in eigen persoon. Op 21 juli 1565 maakte de Schepen Bussaert van Hembyze aan zijn collega, de voorschepen edele Heer Jan Damman, Heer van Hoomberghe, het pak kerfstokken over samen met een klein verslag dat als volgt begon : "Ghelevert desen XXIIen van hoymaent XVcLXV, de kerfven van den ordinairen vierschaeren zo wel criminele als andere, ghehauden by Bussaert van Hembyze, in den handen van myn heere van Hoomberghe als voorscepene der stede van Ghendt".

1. De eerste kerfstok hier weergegeven vermeldt op een der zijden dat hij gediend heeft de 18 mei 1565 (4). Die dag dronk men op de criminele "vierschaere" 11 stopen wijn aan 16 grooten de stoop en 13 stopen "deelwyn" waarvan de prijs niet aangeduid is, in totaal 24 stopen : "Keerf van der cryminele vierschaeren by der Kuere, den XVIIIen meye 65. Ryns ten XVI gr. stoopen kerten".

Ziehier de overeenstemmende passage van het verslag : "Eerst eenen kerf van Rynschen wyne ghehauden voor eene criminele vierschaere desen XVIIIen van meye XVc LXV wesende elcke kerte eenen stoop, te wetene van twee prysen, up d'een zyde de XI kerten ten XVI gr.. den stoop ende up dander zyde, wesende deelwyn, XIII kerten wesende stoopen niet staende ten wat pryse, makende tsamen XXIII stoopen".

2. Kerfstok van de vierschaere van 20 juni 1565 : 37 stopen Rijnwijn aan 16 grooten : "Vierschaere ghehauden den XXen van wedemaent XVc LXV. Overeenstemmende passage van het verslag : "Een kerf

van Rynschen wyne over de derde vierschaere ghehouden den XXen van wedemaent LXV, in ghetale van XXXVII stoopen”.

3. Kerfstok van 4 juli (volledig specimen) : 46 stoopen aan 16 grooten : “De IIIIen hoymaent in de vierschaere by der Kuere, Ryns ten XVI gr. kerten stoopen”.

Passage van het verslag : “Eenen kerf van Rynschen Wyne over de vierde vierschaere ghehouden den vierden dagh van hoymaent LXV, ten XVI grooten den stoop, in ghetale van XLVI stoopen”.

Al deze details werden natuurlijk niet vermeld in de algemene stadsrekeningen. Het artikel dat er betrekking op had vermeldde enkel de globale prijs van het verbruik van de “vierschaere” van de Keure.

Sinds verschillende jaren hadden de commissarissen van de vorst bij het verhoor van de rekeningen geprötesteerd tegen de overdrevenheid van deze kosten. Bij het nazicht van de uitgaven van 1565-66 drukten zij de mening uit dat er reden was om het artikel te schrappen (5).

“Commissarissen bevinden in dit capitele groote excessive extraordinaire theeringhe ghedaen in de vierschaere van scepenen van der Kuere, ende dat men die wel behoorde te royeerne”.

Het is misschien aan deze omstandigheid te wijten dat wij de bewaring te danken hebben van deze kleine documenten in lindenhout van 1565.

(1) Vandaar het nog veel gebruikte gezegde “Op eenen nieuwen kerf beginnen”.

(2) Ziehier bvb. een maatregel getroffen door de schepenen van St.-Pieters-bij-Gent de 11e februari 1611 : “Geresolveert in collegie dat op de daghen van maeltyden schepenen aangaende twee van den wethauders, van voren ende achter, zullen by ordre gade slaen wat wyn en hoevele datter ghedroncken zal worden, dien doen halen met eenen keerf. . . (Volgens de Cartul. n° 527 in het Staatsarchief. Cf. “Messenger des sciences historiques” 1885, p. 338)

(3) In totaal zeven stuks waarvan de langste ongeveer 25 centimeter meet.

(4) De “bouck van crimene” vermeldt op deze datum een vonnis waarbij een boef veroordeeld wordt om terechtgesteld te worden door het vuur op de Vrijdagmarkt.

(5) Deze uitgaven beliepen 30 ponden groot, De totale som van de paragraaf “theeringhen” op kosten van de Stad beliep 201 ponden 11 schellingen groot. Er waren bovendien uitgaven van de maaltijden die gehouden werden ter gelegenheid van de executies en die ingeschreven werden onder de “mysen van justicien”.

Naschrift

Deze zogenaamde (rijkelijk besproeide) “banketten van den crime” waarop onze schepenen het zich goed lieten smaken, waren etentjes die zij zichzelf aanboden.

Dit gebeurde na het voltrekken van de doodsvonnissen die zij zelf uitgesproken hadden. Zij waren verplicht deze bij te wonen, ook de folteringen die daar dikwijls aan voorafgingen. Hoe zonderling het ook moge klinken, deze weinig appetijtelijke spektakels schenen hun eetlust in hoge mate te stimuleren.

Vandaar deze intieme banketjes die doorgingen in de “eetcaemere van de schepenen” op het stadhuis. Voor zover ons bekend zijn er geen menu's bewaard gebleven van deze feestelijke maaltijden. Ze zouden zeer waarschijnlijk onze verbazing opgewekt hebben, zoals wij nu met ongeloof kennis nemen van het absorbtievermogen van onze vroegere gezagsdragers.

Laten wij even een kleine berekening maken.

18 mei 1565 : 24 stopen van 2 liter = 48 liter.

20 juni 1565 : 37 stopen van 2 liter = 74 liter.

4 juli 1565 : 46 stopen van 2 liter = 92 liter.

U ziet het, naarmate het warmer wordt, stijgt de consummatie.

Wanneer ge nu weet dat er 13 Schepenen van de Keure waren, dan is het niet moeilijk uit te rekenen wat ieder schepen voor zijn rekening nam.

Op 18 mei : 3,6 liter.

Op 20 juni : 5,6 liter.

Op 4 juli : 7 liter.

Barmhartigheidshalve hebben wij afgerond naar beneden.

Uitgedrukt in de nu gebruikelijke flessen van 0,7 liter stemt dit overeen met respectievelijk 5, 8 en 10 flessen “par tête de pipe”.

Nu mag men het volkomen eens zijn met de uitspraak van Fliet's vader, bij het aanhoren van de sterke verhalen van Peetje, dat het ras verzwakt, wij blijven toch even met stomheid geslagen.

Wanneer die 16e eeuwse kervers geen mes gebruikt hebben met 2 lemmers, dus met dubbel krijt schreven, dan buigen wij ons diep en eerbiedig neer voor de prestaties van onze voorvaderen.

Zij het dan ook dat wij met zekere twijfels blijven zitten nopens hun vermogen om een klaar oordeel te vellen in de zaken die voor de vier-schaar kwamen . . . .

H.C.

BIBLIOGRAFIE

IMMOBILIENMARKT, FISCALITEIT en SOCIALE ONGELIJKHEID te GENT door M. Boone, M. Dumon en B. Reusens.

In de reeks *Standen en Landen* verscheen deze studie. De auteurs hebben gepoogd een aantal verschillende bronnen te integreren om aldus tot een globaler beeld van een laatmiddeleeuwse stad, i.c. Gent, te komen. Meer bepaald werd hier een fiscale benadering gekoppeld aan de systematische studie van huizen- en rententransacties over de periode 1483-1503. Deze studie blijft echter niet op een "abstract-economisch" niveau steken, waar mogelijk wordt dieper op de concrete sociale verhoudingen in de verschillende stadswijken en binnen de onderscheiden sociale groepen (van schepenen tot paupers) ingegaan.

Het is duidelijk dat een dergelijke aanpak de mogelijkheid biedt tot uitweidingen op diverse terreinen van de sociale geschiedenis: huisvesting, de mogelijkheid en vaker de onmogelijkheid van sociaal verschillend gesitueerde individuen om in het bezit te komen van een huis, politiek favoritisme bij de repartitie van belastingen over de belastingbetalers, functie van statussymbolen, beleggingsgedragingen, houding van de sociaal en politiek gevestigden ten overstaan van behoeftigen, de sociale gevolgen van een crisis, enz. . .

Een heleboel thema's die de lezer als hedendaags nieuwjargon in de oren zullen klinken en die ook aantonen hoe aktueel het releveren van voorbije spanningsvelden op een terrein dat ook nu steeds meer als problematisch ervaren wordt, kan zijn. De auteurs ontkennen het fundamentele belang van de studie van de grote, bijna "klassieke" Gentse opstanden geenszins, maar menen toch de aandacht te mogen vestigen op de ietwat vergeten laatste decennia van de 15de eeuw, een scharnierperiode waarin de rekening gemaakt wordt van de broze "Bourgondische welvaart" en waarin terzelfdertijd de grove contouren omlijnd worden van een nieuwe tijd, die wellicht in eerste instantie op sociaal-economisch vlak nieuw te noemen is.

Het werk bestaat uit vier delen: politieke en economische crisis en herstel (1477-1503), de wegen tot reconstructie van sociale stratificaties (huizencategorieën), topografische repartitie van de welvaart te Gent en financiële gedragingen als spiegel van de sociale verhoudingen. Prachtige studie, die ten volle de belangstelling wekt. Het boek is uitgegeven door de uitgeverij U G A, Stijn Streuvelsstraat 73 Kortrijk (Heule) en kost 1.345 fr. Warm aanbevolen.

PUZZEL 1981

Dit keer zal de jaarlijkse puzzel veeleer het voorkomen hebben van doodernstige test die alleen tiptop Gentenaars glansrijk zullen doorstaan. Een half dozijn + een - natuurlijk Gentse- personages die hun anonimiteit angstvallig willen bewaren, vertellen ons vanuit het hiernaamaals - ze zijn allen sedert lang of minder lang naar het Rijk van de Man met de zeis en de zandloper afgereisd - het een en ander dat ze waarachtiglijk beleefd hebben.

Degenen onder de G.T.-se puzzelaars (dames of heren) die de zeven (heilig getal !) biografieën van hun geheimzinnigheden kunnen ont-
doen *zonder ook maar bij wie of bij wat te rade te gaan* mogen gerust iets vleiends en in vetjes op hun visitekaartjes laten drukken. Doch niet zij alleen, ook diegenen die wel aan het snuffelen gingen, worden vriendelijk verzocht hun ontdekkingen aan de G.T. kenbaar te maken op het adres : H. Collumbien, Lijnmolenstraat 117, 9110 St.-Amandsberg. Een plaatsje is onderaan de biografieën voorzien om er de ontbrekende namen op neer te pennen.

M.V.W.

A - Ik ben van keizerlijken bloede. Toen mijn vader, die natuurlijk een koene krijgsman was, tijdens een veldtocht tegen een woeste vijand om het leven kwam, mocht ik een dubbele nalatenschap in ontvangst nemen : de graafschappen Vlaanderen en Henegouwen. Zo krijgshaftig hij was, zo menslievend was ik. Alhoewel ik het met die bezittingen (en hun inwoners) voor geen pan eiers had. Ten zeerste begaan met de zieke mensen, de (oorlogs-) weduwen en de jonge dochters, deed ik de heilige belofte mij het lot van die vrouwen ter harte te nemen. Een hospitaal gelegen in Onderbergen (nu een gedeelte van het Pand) bracht ik over naar de plaats die men Bijloke genoemd had. Enkele jaren daarop stichtte ik ten bate van een groot aantal "religiosae mulieres pauperes" (vrome arme vrouwen) twee "hoven" : een Ter Bijloke, het Huis van de H. Maagd genoemd en een op de plaats Het Hoye. Dit heette dan ook O.L.V. ter Hoyen. Het aantal "in kuisheid en onder gezag levende vrouwen" steeds toenemend, liet ik Ten Broucke een veel uitgestrekter Hof uit de drassige grond stampen : de Sente Lisbetten in Ghendt. Had ik te veel van mijn krachten gevergd ? Ik weet het niet. Nog was Sente Lisbetten niet af of ik ontsliep in den Here, nauwelijks 44 jaar oud. Petrus ontving mij met open armen. Kon het anders ?

Salve regina !

B - Ik heb een uitermate bewogen leven gekend. Reeds als broekventje stond ik aan vaders zijde voor het weefgetouw. Heel vroeg werd ik een bedreven vakman zodat ik het kon brengen tot de graad van meester wever. Wat nog straffer was, werd ik aangesteld tot deken van het vakverbond. Deze belangrijke functie bracht mee dat ik mij ook op het politiek terrein ging bewegen. Helaas geraakte ik in onmin met de man met wie ik jaren lang innig had samengewerkt. Op de duur maakte die mij het leven onmogelijk. Een schande ! Wat bleef er mij ten slotte anders over dan hem bijgestaan door een hoop stakers een kopje kleiner te maken. Nu mocht ik de politieke lakens uitdelen. Jammer genoeg ging mijn gelukster vlug aan het tanen. Zozeer te meer groeide mijn vijandschap tegen de graaf. Die toestand moest eens of morgen tot de fatale botsing leiden. Met het zwaard of de bijl in de vuist gingen we malkander te lijf. Helaas waren 's mans vervloekte soldeniers mij veel te sterk : ze hakten mijn kop letterlijk van het lijf. Een deugd-doende troost voor mij : het onheil gebeurde op de mij aan herinneringen zo rijke Vrijdagsmarkt. Wie steekt mij de loef af ? Tot ziens beste Kerel !

C - Ik werd te Gent geboren op 10 januari 1834. Van zeer welstellende ouders aangezien mijn vader in de textielbranche zijn boterham verdiende. Zowel in de zaken als thuis was Frans troef. Een omstandigheid die meebracht dat ook ik als francofoon het leven zou instappen, wat nog niet zeggen wil dat ik de stempel van franskiljon verdiende. Ik ging er zelfs fier op een fervent - alhoewel laattijdig - orangist te zijn. Ik ging in de rechten studeren; zat daarbij op dezelfde banken met kerels die het aan en rond de balie heel ver zouden brengen : Gustave Rolin, Napoleon de Pauw, Julius Vuylsteke, Anton (Tony) Bergmann. Ik had het niet nodig van 's morgens tot 's avonds te gaan pleiten; liever bracht ik mijn tijd door met het spijsen en verzorgen van mijn bibliotheek en het schrijven over duizend en nog wat Gentse aangelegenheden : over de Stadspoorten, de Schouwburg, de openbare Gebouwen, de Stukwerkers, de Medailles. Met geen pennevruchten behaalde ik zo'n daverend succes als met mijn opstel over de Gentse Beulen. Zo talrijk waren de geschreven reacties uitgaande van mijn stads- genoten, dat ik er een schrijfboek mee vol kon plakken. Van 16-1-1902 tot 31-12-1907 vervulde ik de functie van voorzitter van het Bureau van Weldadigheid. Ook als gemeenteraadslid en provincieraadslid mocht ik nuttig werk verrichten. Hierboven huist mijn zieltje, omtrent de Koning Albertlaan spookt mijn schim nog rond.

D - Niemand heeft mij ooit verteld wanneer ik geboren werd. Dat moet omtrent 700 jaar geleden zijn. Mijn vader, Johannes, was een patriciër, dus een zo aanzienlijk als welgesteld man. Het spreekt vanzelf dat men mij een even voorname heer tot echtgenoot gaf. Een forse, imposante verschijning die achtereenvolgens het ambt van schepen, voorschepen (in de zin van uw burgemeester) en hoofdman (militieaanvoerder) met kennis van zaken vervulde. In onze ruime woning stichtten we een godshuis voor behoeftige vrouwen. Enkele nonnen, eveneens spruitend uit de voornaamste Gentse families, bedienden de stichting. Helaas mocht mijn lieve man het genoegen niet smaken ons hospitaal te zien groeien en bloeien, want hij sneuvelde in dienst van onze gestrenghe heer graaf. Ik liet de held in de kapel van ons godshuis plechtiglijk begraven. Tot aan mijn dood droeg ik de rouw, 27 jaar lang. Bijna heel die tijd was ik de door rijk en arm zeer geliefde "meesterrigghe" van het huis. U begrijpt dat de nonnen ervoor zorgden dat ik na mijn overlijden naast mijn heer en meester te rusten werd gelegd. Heiligschennende Gentse handen maakten huis en kapel met de grond gelijk, doch laat ons daarover liever zwijgen. Bidt voor ons beider zielen.

E - Het was "Buiten de Heuverpoort" dat ik in 1646 ter wereld kwam. Van kindsbeen af legde ik een ongemene belangstelling aan de dag voor al wat met mooie gebouwen te maken had. Die profane interesse verhinderde evenwel niet dat ik in 1672 naar Maastricht trok om aldaar in het predikherenklooster te treden. Doch het strenge kloosterleven vermocht niet mijn dorst naar de "stenen" te lessen. Mijn overheid was zo begrijpend dat ze mijn neiging niet dwarsboomde. Wel integendeel want prompt belastte ze mij met de uitvoering van herstellingswerken aan het klooster. Omtrent dezelfde tijd verzochten de Staten van Holland mij een brug te bouwen op de plaats waar de Maas het breedst was. Mijn succes deed als een lopend vuurtje de ronde, dermate dat het tot in de slaapkamer van de Zonnekoning vernomen werd. Hij ontbood mij en droeg mij op de bouw van een Seinebrug te voltooiën, een karwei die zelfs de grootste Franse architecten (Mansart, Gabriel) niet vermocht hadden op te knappen. Kortom het werd mij gegund de koning zijn Pont-Royal op een schaalteje aan te bieden. Of de lastige Louis mijn werk waardeerde? Hij verleende mij een flink pensioen en benoemde mij tot "Inspecteur général des Ponts et Chaussées du Royaume" wat warempel geen kleinbier was. Wel ging ik eens naar Gent om belangrijke werken aan het klooster (Pand in Onderbergen) te gaan uitvoeren. Voor de rest van mijn leven bleef ik te Parijs waar ik op de leeftijd van 98 jaar overleed. Natuurlijk werd ik in de Predikherenkerk begraven. De Parijse.

F - Ik ben een rasechte Gentenaar, geboren in het jaar waarop een onbekend gebleven schilder het groot panoramatisch gezicht van Gent schilderde. Ook ik werd schilder; toog naar Parijs om in opdracht van Catherine de Médici een reeks kartons voor wandtapijten te ontwerpen. Helaas zijn van mijn schilderijen nauwelijks een paar bewaard gebleven. Wilt u mijn in 1559 gepenseelde "Koningin van Saba" bewonderen? Stap dan maar gezwind de hoofdkerk binnen. Mijn "Allegorie op de geboorte van K.K." dagtekent van hetzelfde jaar; dat doek moet u gaan opzoeken in het Bijlokemuseum. In 1564 schilderde ik een prachtig "Gezicht op Gent". Dat werk heeft de Univ. in haar hel gesleept. Heeft Karel van Mander mij als schilder niet te veel geprezen? Naar mijn bescheiden mening verdien ik meer als dichter dan als schilder geprezen te worden. Kent u mijn "Ode op de Aanbidding van het Lam"? Of geeft u de voorkeur aan mijn "Hof en Boomgaard der Poësie". Vergeet niet dat ik een ijverig lid was van "Jezus metter Balsemblomme" die alom bekende Gentse Rederijkerskamer. Wanneer ik gestorven ben? Als u weet in welk jaar Hembyze onthoofd werd en W. van Oranje vermoord, kent u meteen mijn sterfjaar. De Gentenaars hebben drommels veel tijd nodig gehad (1942) om mijn naam aan een straat te geven. Ik speelde niet alleen *met* penseel en pen, ik heb geleerd ook *in* het zand te spelen.

G - Ik zal het levenslicht te Breda in Brabant omtrent het jaar 1450. In 1469 of 1470 – ik herinner het mij niet zo goed – vestigde ik mij te Gent. Daar verwierf ik op 17 jan. 1472 de titel van meester-goudsmid. Om gezworne van de gilde te kunnen worden vervaardigde ik in 1486 een chrismatorium (dat is een doosje om er de H. Olie in te bewaren) voor de abdij van Baudelo. Hebt u zin dat zilveren juweel te bewonderen, stap dan maar gezwind het Louvre te Parijs binnen; daar heeft een der Rothschilds het neergelegd. Bovendien verkoos men mij 8 keren tot deken van de gilde, nl. in '87, '88, '93, '94, '95, '96, '99, '1500. Mijn zaken hebben steeds naar wens "gedraaid". Hoeveel zilveren en vergulde bekers, schalen, ringen en armbanden, ciseleer- en filigreinwerk en monstransen mijn winkel en atelier uitgegaan zijn kan ik u onmogelijk meedelen. Voor Maria van Bourgondië en haar man Maximiliaan riep ik een lange rij zegelmatrijzen in het leven (1477-1481). En voor de St.-Jorisgilde een keur van gouden en zilveren prijzen. Weet u dat mijn winkel en atelier gelegen waren in de Langemunt? Vrijwel alle goud- en zilversmeden woonden in die straat. Trouwens zijn mijn talloze beroepsgenoten dat eeuwen lang blijven doen. U weet het wellicht beter dan ik dat ze in 1820 met hun 10 waren (met nog 3 man in de Kortemunt). In 1842 waren ze nog met hun 8, nl. in de

nummers 2, 8, 12, 24, 28, 38, 58. Merkwaardig dat al die kerels aan dezelfde kant van de straat woonden ! 24 jaar daarop waren ze nog steeds met hun 8, nl. in de nummers 2, 8, 12, 28, 30, 34, 40, 56. U moest eens gaan loeren hoe het daar tegenwoordig gesteld is met dat volkje ! Ik voerde ook opdrachten uit voor het Stadsbestuur. "Item betaelt ten beveelne (op bevel) van scepenen N. . N. . goudsmet ter causen van 4 exelen (klemtoon op EX, de andere lettergrepen zijn toonloos; u weet wel wat dat voor dingen zijn) by (door) hem ghe-maect ter stede behouf (ten behoeve van) omme die orbuerne (gebruikt te worden) den menestruels ende/ofte/ pijpen (voorlopers van de hobospelers) van dese stede. . . den vierden dach van wedemaent (juni) anno 1482". Mijn exelen zijn gelukkig bewaard gebleven. Ze prijken in het Bijlokemuseum. Ik overleed een beetje voor 17 april 1510.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 1799. Blondeel J. Gentstraat 64 9110 St-Amandsberg
- 1800. Mw. Mathys-Van Bockstaele C. Wondelgemstraat 5 G 9910
Mariakerke
- 1801. Van Wynsberge A. Vogeljacht 24 9040 Oostakker
- 1802. Mw. Lampaert M.J. Bergstraat 37 9270 Laarne
- 1803. De Meyer A. Elslo 198 9050 Evergem
- 1804. Mw. Vanden Broecke M.L. Nieuwland 5 9000 Gent
- 1805. Mw. Bekaert-Van Pottelbergh Sint-Kristoffelstraat 16 9000 Gent
- 1806. Vanhoucke G. Jacob van Arteveldeplein 37 9000 Gent
- 1807. Vandensteen P. Bernard Spaelaan 18 9000 Gent
- 1808. De Coster D. Gustaaf Callierlaan 205 9000 Gent
- 1809. Quintyn R. Lange Munt 51 9000 Gent
- 1810. Schepens E. Begijnedreef 14 9110 Sint-Amandsberg
- 1811. Wissaert R. Latemsestraat 16 9810 Drongen
- 1812. De Lille D. Holdaal 22 9000 Gent
- 1813. De Munter H. Klaverstraat 16 9000 Gent
- 1814. Willemot O. Luit. Willemotlaan 90 9910 Mariakerke